

DOOST DE CLERCQ - BOEKIE

Koninkrijk 52
MARKE

I 118a

HALEWIJN'S STRAF

DOOR

RENÉ DE CLERCQ

GENT

DRUKKERIJ A. SIFFER

1898

JOOST DE CLERCQ - COGNIE

Kerkstraat 58,

M A R K E

HALEWIJN'S STRAF

I. 118. a

DOOR

RENÉ DE CLERCQ

*geschonken door
Meneer J. De Clercq-Cognie*

GENT

DRUKKERIJ A. SIFFER

18,8

HALEWIJN'S STRAF.

VOORREDE.

DEZE ballade is gedicht naar het middeleeuwsche Halewijnslid, dat door onze oûwe Vlaamsche moederkens bijwijlen nog wordt gezongen.

Van dat lied bestaan verscheidene varianten. Ik ken er onder andere twee, waarin de naam van den held — Halewijn — in de eene « Jan Abram » luidt, in de andere « mooi' Huibrecht »! De teksten staan anders dicht naast elkander; alleen bevatten bedoelde varianten een aantal kristene bestanddeelen, die men in het oudere meer heidensch gekleurd lied niet aantreft. De grond der sage komt nagenoeg hierop uit :

Een ridder bezit zoo een wondere stem, dat al de maagden die zijn minnezang hooren, door een geheimzinnige kracht gestuwd, naar zijne burcht toesnellen, waar de verleider haar onmeedoogend om het leven brengt. Vóór zijn slot staat een galg, waaraan hij de ongelukkige vermoorde, wreedhartig den raven ten prooi geeft.

— Die euvelheden pleegt hij, gedurende een ruimen tijd, zonder hindernis; doch welhaast volgt de straf. — Een koningsdochter, insgelijks door zijn toovermelodie verwonnen, vraagt aan hare ouders oorlof om tot het slot des riddermenestreels te rijden. Deze raden het haar af, doch haar broeder laat ze afreizen op voorwaarde dat zij hare eer wel beware. Zoo gewaarschuwd springt zij te peerd en rent naar Halewijns burcht. Zij ontmoet den ridder, vermoedt zijn wulpsche en moordlustige inzichten, en, kloek als zij is, slaat zij hem met zijn eigen zwaard het hoofd af. Zij neemt den kop in haren voorschoot op, toont hem aan Halewijns moeder, die zij op haren terugtocht tegenkomt, en blaast vóór haar vaders kasteel, den horen ten teeken van zege.

Halewijns dood, zoo roerend en eigenaardig in de middeleeuwsche ballade verhaald, heb ik in dit gedicht niet behandeld. Ik heb enkel getracht zijn zedelijke straf, 't is te zeggen, zijn zielelijden, zijn wroeging, die hij natuurlijk ook moet gevoeld hebben, in dusdanige trekken af te schetsen dat ik, zonder de legende uit het oog te verliezen, ook mijne verbeelding vlucht en ruimte liet.

Om de schilderingen hunne lokale kleur bij te zetten, kwam mij niets geschikter voor, dan het oude lied in maat en toon zooveel mogelijk

na te volgen. Dientengevolge, dacht ik dat het mij toegelaten was, hier en daar een woord te gebruiken dat van de huidige taal afwijkt, en zelfs waar het pas gaf, eenige verzen uit de Halewijns ballade tusschen de mijne in te lasschen.

Halewijn's straf.

Nog leefde lustig met zang en wijn
Zijn moordersleven, heer Halewijn,

Op het door hem gekochte steen
Dat hij bewoonde gansch alleen.

Menige maagd, gelokt door zijn lied,
Ging derwaarts doch en keerde niet.

't Was lang reeds geleden dat, somber en droef,
Hij Leila, zijne eerste bruid, begroef;

Vele lievekens, blank en rood,
Had hij sedert bemind en gedood;

Zijne eerste toch vergat hij niet gansch;
En toen hij, in den maneglans,

Dwalende zwierf om zijn spokerig slot,
Herdacht hij haar liefde en haar akelig lot.

Hij ging dan onder de galge staan
Waar al zijn lieven hingen aan.

Hij ging, en 't was zijne eeuwige straf,
Gaan zitten op 't eenige, Leila's graf.

Hij zag ze daar weer het blanke kind,
Hem naderen op haar ros, gezwind;

Hij voelde op zijn hert haar hert dat sloeg;
Hij hoorde op zijn mond haren mond die kloeg

Door 't kussen henen; nogmaals mat
Hij in 't oog der maagd, daar ze afgemat

Uit zijne armen zonk, de liefde, die
Ze schuldloos, met stroomen melodie,

Gedronken had... Dan deed de gloed
Der maan, hem het gulpen zien van bloed....

Dan bonsde iets : een gerucht, gelijk
Het nederploffen van een lijk;

En de moorder vluchtte, bleek en stom,
Naar zijne gevloekte burcht weerom....

Sinds Halewijn, met vedel en lied,
Het ouderlijke slot verliet,

Had Wouter, de stomme, die uren lang
Op 's broeders verleidend en wonder gezang,

Bleek van ontroering luisteren kon;
En die, van als hij te spreken begon,

Niets uitte dan den enkelen zin :
« Mijn Halewijn, uw lied der min! »

Hem nimmer gezien. Doch na en voor
Ruischte hem Halewijns zang in het oor :

Het reuzelen van den lindeboom,
Het bruisen van den winterstroom,

Bij dag, de jublende leeuwerktaal,
Bij nacht, de klacht van den nachtegaal,

Het schijnen hem tonen van 't minnelied,
Dat van zijn broeders lippen vliet.

Hoe geren had hij dien zang gehoord!
Alleen en spraakloos dwaalde hij voort,

Over berg en beek, door woud en dal.
Soms bleef hij er stilstaan, stakepal,

Rekte den hals en horkte : Niets,
Dan 't spotten der winden en 't monklen des vliets.

Arme Wouter! Wel was hij stroef en stom,
Doch 't vuur dat soms in zijne oogen glom,

Zijne oogen, blauw als 't azuurgewelf,
Blauw als Halewijns oogen zelv',

Deed gissen dat het warm gevoel
Der liefde, ook zijn gemoed niet koel

Gelaten had. Hij beminde : Wie?
Waar was zijn bruid? Hoe heette die?

Hij wist het niet! En toch kende hij haar;
Want in zijne droomen stond ze daar,

Een lachend beeld, voor zijn legerspond,
Zingend met trillenden rooden mond :

« Och wilt ge mij minnen, bemin me nu;
Want meer dan mijn leven bemin ik u! »

Het lied van Halewijn! Zoo zag
Hij haar, de stomme, nacht en dag.

Die min, die hem kwelde, ruw en rein,
Verlengde dan ook zijn eenig refrein :

Vaak riep hij, en 't was of gansch zijn ziel,
Van zijne bevende lippen viel,

Bleek, de blonde lokken los,
Bleek, een marmeren beeld in het bosch :

« Uw lied, uw lied, mijn Halewijn,
Op den rooden mond van een maagdekijn! »

Maar nimmer klonk een antwoord. Niets
Dan 't spotten der winden en 't monklen des vliets.

Arme Wouter! Den maagdenmoordenaar,
Zelve, lag hij aan 't herte naar.

Heer Halewijn wou bovendien
Den stomme nog eens wederzien.

Wanneer hij naar ander land en lucht
Voor 't voldoen zijner driften was heengevlucht,

En dat hij er, met zilveren stem
Zijn lied aanhief, 't gebeurde hem

Vaak, dat een droeve herinnering
Aan Wouter hem in het herte ging.

Dan klom hij op den toren hoog;
Wendde ten allen kant zijn oog;

En zong, met tranen op de wang
Zijn wonderbaar zonderbaar zoet gezang.

« Och wilt ge mij minnen, bemin me nu,
Want meer dan mij leven bemin ik u.

Och wilt ge mij kussen, kom in mijn schoot,
Geen kus is bitter, al biedt hij den dood!

Och kom, op het zingen des minnelieds,
Want minnen is alles en sterven niets. »

De zang stierf uit in zijn rooden mond
Breedde trillend zich uit in het rond,

Betooverde der maagden zin,
En stak er vurige geerten in;

Doch nooit, hoe dikwijls hij werd herhaald,
Kwam Wouter, de stomme, aldaar gedwaald!

Nacht!... Ravengekras en uilengeschreeuw
Schril in de diepe bosschen! Sneeuw

Op de naakte beukenkruid,
Sneeuw op de burcht, wier muren, bruin

En bloot, benauwend afsteken, met
Het linnen, wit en zonder smet,

Waaronder de vlakke te slapen ligt...
De wolkenhemel, waar 't manelicht

Enkele bloedige strepen door boort,
Hangt grijs en gapend over het oord.

Maar hoor! Wat is dat?... Gezang, muziek!
Kom Halewijn, luister, of zijt ge ziek?

Een wildzang, een tooverlied, wonder en oud.
Kom Halewijn, luister, of is het te koud?

Het gansche galgeveld dreunt er van.
Kom Halewijn, luister, of slaapt ge dan?

De maan ziet bachten de wolken uit
En horkt naar het wonder maatgeluid.

Aan de galg in het maneklaar
Hangen dertien lijken daar,

Met eene streng aan elken strot
De buik is gebarsten, 't vleesch is rot;

De ribben zijn naakt en de boezems gescheurd;
Het gansche lijf met bloed besmeurd.

Etter driipt langs de smalle scheen,
En door de verwarde lokken heen,

Elekken de schedels grijs en bloot :
Een koude spotgrijns van de dood.

Drie zwarte raven sluimeren stout
Op het bebloede galgenhout.

Daaronder zit een schoone maagd,
Die een kroon om de blonde lokken draagt.

t Is Leila, het edel koningskind.
Ze zit op haar grafsteen neer en spint.

Zoo spon zij ook op haar vaders burcht
Eer ze herwaart kwam en werd verwurgd.

Zij deed het zoo geren en laat het nog niet
En spinnende zingt zij een tooverlied.

Haar wilde stem klinkt ver en luid.
Onzichtbare geesten spelen de luit :

« Heer Halewijn groot, Heer Halewijn groot,
Wat doen uwe lievekens blank en rood?
Zij spinnen de minne en zij weven den dood. »

De stem der schim dringt door het woud;
En de lijken rillen aan 't galgenhout.

« Heer Halewijn groot! Heer Halewijn groot
Wat doen uwe lievekens naakt en bloot?
Zij walgen aan galgen den vogel der dood! »

De lichamen schommelen plots; en ras
Vluchten de raven met luid gekras.

« Heer Halewijn groot! Heer Halewijn groot!
Wat draagt daar uw lieveken in haar schoot?
Wij hooren den horen die meldt uwe dood! »

De lijken dansen een wilden dans,
In den bloedigen maneglans.

En hoofd, en arm, en buik en been,
Het slaat en het slingert wild dooreen.

De lijken dansen een wilden dans.
En de galge schudt in den maneglans!....

De nacht blijft duren bang en kil;
Op 't galgenveld wordt alles stil.

't Is donker in 't woud, maar op het graf
Zendt bleek de maan hare stralen af.

Gedaan is 't lijken waggelen; doch
Soms reutelen de beenderen nog,

Wanneer de wind er tusschen blaast.
De oogen hel, niet langer verglaasd,

Richt Leila zich op, verrukkend schoon,
Gelijk ze vertrok uit haar vaders woon!

Haar blonde lokken hangen los,
Om haar mond zweeft een lach, om haar wangen
[een blos.

Phantastisch speelt het manelicht
Om 't blauwend oog en 't glanzend gezicht.

Als deze die tot haar minnaar gaan,
Heeft zij hare beste kleederen aan.

« Wat hevet si aen haren lijve?
Een hemdeken fijnder als zijde.

Wat hevet si aen haer scoon korslijf?
Van gouden banden staet het stijf.

Wat hevet si aen haren keirle?
Van steke tot steke een peirle.

Wat hevet si aen haer scoon blond haer!
Een crone van goud en die weegt swaer! »

Ze staat op de sneeuw op zoo lichten voet
Dat zij die sneeuw niet kraken doet.

Zij loert in de verte henen! Verwacht
Ze den bruidegom nog dezen nacht?....

Wat was dat in 't bosch, dat naar geluid?
Wat was die kreet zoo lang en luid?

Was het een uil, of was het een valk?
Och, Leila, wat lonkt ge boos en schalk.

Er nadert een man... Ei, daar komt de maan
Nieuwsgierig over den woudgang staan.

Zie!... 't is een jongeling flink gebouwd,
't Kraakt : tegen zijn lijf het rijzelhout,
En onder zijn voet de sneeuw in 't woud!

Hij nadert! En uit een bange klacht. —
Is 't daarom, Leila, dat ge lacht? —

Verstaanbaar wordt de sombere stem. —
Wat spot ge, Leila, of haat gij hem?

Eentonig is de wilde kreet,
Van hem die immer nadertreedt!

« Uw lied, uw lied, mijn Halewijn!
Op den rooden mond van een maagdekijn! »

't Is Wouter, die om Halewijns lied
Te hooren, zijn huis en zijn moeder verliet.

De haren in de winden, stout,
Heeft hij gedoold door veld en woud,

Alhier, alginder; hij weet niet waar,
En nergens werd hij zijn lief gewaar!

Hij komt uit het bosch en zijn wilde schreeuw
Klinkt ver in de velden over de sneeuw :

« Uw lied uw lied, mijn Halewijn,
Op den rooden mond van een maagdekijn. »

Hij nadert naar zijn broeders slot;
En Leila, ze lacht, ze gichelt en spot.

Zij opent den lieven rooden mond,
En over de vlakke daar klinkt in 't rond :

« Och wilt ge mij minnen bemin mij nu!
Want meer dan mijn leven bemin ik u. »

De stomme Wouter verzet geen voet,
Hij luistert, en weet niet wat hij doet.
En weder klinkt het fijn en zoet :

« Och wilt ge mij kussen, kom in mijn schoot,
Geen zoen is bitter al biedt hij den dood. »

En eene ijskoude huivering
Vaart door het lijf van den jongeling.

't Vloeien hem woorden, voorheen onbekend,
Uit de keel, te spreken ongewend.

« 't Is zij, 't is zij. Die ik bemin!
Mijn lief! mijn bruid! mijn koningin! »

Naar de donkere burcht verhaast hij zijn gang,
En boeiender, smachtender rijst de zang:

« Och, kom op het zingen des minnelieds,
Want minnen is alles, en sterven niets! »

Het laatste akkoord, dat als zilver smelt
Verbreidt zich om het galgenveld.

De jongeling, van wellust vol,
Loopt, vliegt er henen, zalig en dol.

Wild stuift de sneeuw voor hem uiteen!..
En Leila glimlacht op den steen..

't Was zij die hij in zijn droomen zag,
Datzelfde lied, die zelfde lach.

Hij merkt de rotte lijken niet!
Hij ziet maar den lach en hij hoort maar het lied,
Dat hemelsch uit haren boezem vliet:

« Och wilt ge mij kussen kom in mijn schoot
Geen zoen is bitter al biedt hij den dood! »

Hij ziet haar zacht en minnelijk aan,
Hem valt uit ieder oog een traan.

« 't Is zij 't is zij, die ik bemin,
Mijn lief, mijn bruid, mijn koningin. »

En Leila zoeter dan immer hernam,
Terwijl in de lijken een rilling kwam :

« Och, kom op het zingen des minnelieds
Want minnen is alles, en sterven niets! »

Smachtend riep Wouter : « Ik kom, ik kom! »
En de lijken daarboven dansten weerom,
Wijl de maan in de bloedige wolken zwom.

Dan spreidde Leila als een bruid,
Volzalig, zoo scheen het, hare armen uit!
De raven keerden en krasten luid!

Wouter, zag hoe haar boezem zwol,
En gestuwd door de min die hem brandende kwol
Sprong hij ter schimme liefdedol.

Hij stak met wild gelach en geweën,
Zijne armen naar haar, sloeg ze fel ineen,
En levenloos bonsde op het graf als een steen.

Leila, het edele koningskind,
Zit op haar graf in de sneeuw en spint.

« Heer Halewijn groot, Heer Halewijn groot!
Wat doet uw lieveken op haar schoot?
Ik spinne de minne, en ik weve den dood! »

De lijken dansen een wilden dans!
De galge schudt in den maneglans.
Op Wouter vergasten de raven zich thans.

Eer 't klaar was vond Halewijn het lijk
Van den armen Wouter vol bloed en slijk.

Hij kuste den doode en hij weende zeer
En zei met een stemme wonder teer:

« Mijn Wouter, mijn Wouter, mijn broeder, och,
Hoe kwaamt ge naar hier, en hoe stierft ge toch ?

En moeder, och arme, is die nu alleen?
Wie zal haar nu troosten in haar gewezen?

Mijn Wouter, mijn Wouter, mijn broeder och,
Hoe kwaamt ge naar hier, en hoe stierft ge toch? »

En 't antwoord van 't gansche lijkencoor,
Klinkt tergend hem en hard in het oor:

« Uw lied, uw lied, mijn Halewijn,
Op den rooden mond van een maagdekijn! »

Hij staart voor zich heen op het galgeveld
En ziet verwonderd en ontsteld.

Leila, het edel koningskind,
Leila, Leila, die zingende spint,
Terwijl daarboven het bal begint.

« Heer Halewijn groot! Heer Halewijn groot.
Wat draagt daar uw lieveken in haar schoot?
Wij hooren den horen die meldt uwe dood! »

De lijken dansen een wilden dans;
De galge schudt in den maneglans,

En de moorder vlucht, bevreesd en stom,
Naar zijne gevloekte burcht weerom.

Op een legerkoets van eiken berd,
Lag Wouter tot hij begraven werd.

Er stonden brandende lampen rond,
En wachten bewaakten zijn legerspond.

Een bode was gezonden naar
De moeder, met de droeve maar,

Dat de uitvaart zeven dagen nadien,
Naar ouden gebruike zou geschien.

Zeven dagen van reis en rouw:
Drie voor den bode en vier voor de vrouw,
Zeven die Halewijn heiligen zou.

Zeven! Hij had ze, bij zijn hoofd,
Aan 's broeders bloedig lijk beloofd.

Hij zou zich onthouden van zinnelijkheid,
Onthouden van wijn, en zang, en meid.

Zes dagen zwierf hij de wouden om,
Alleen en bang en treurig en stom.

Het ging hem niet; hij was gejaagd
En scheen van duivel en hel geplaagd.

Den zevenden dag duurde hem te lang
En hij brandde naar wijn, en hij smachtte naar zang.

Wel tienmaal sloeg hij de handen aan
De wijnkruik, maar met schrik bevaan
Was tienmaal hij weder heengegaan.

Hij zweet, en hijgend zwelt zijn borst;
Hij zweet, hij lijdt en verteert van dorst.

De duivel roept aan zijn oor: « Drink wijn!
De wijn geneest u, Halewijn! »

En de ridder grijpt de kruik; hij schinkt
Zijn gouden beker vol, en drinkt.

Hij drinkt. Hij drinkt. De wijn is goed!
Hij drinkt: Onstuimig stroomt zijn bloed.
Hij drinkt: Zijn hoofd is gansch in gloed.

't Wordt avond, 't wordt nacht, en hij zit alleen,
Bedronken in zijn eenzaam steen.

Hij zit in zijn zetel, als hij placht
En lacht gelijk een duivel lacht.

Hij lacht en raaskalt lang en luid,
En zijn lied wil hem ter kelen uit.

En Satan huist in zijnen kop :
« Kom buiten, Halewijn, zing op ! »

Een rilling vaart hem door het vleesch,
Vol heeten lust en bange vrees.

Hij beeft en staat op ! Stapt voort ! Blijft staan !
Hij wil, maar hij durft niet, verder gaan.

De deur vliegt open, en hij hoort het gehuil
Van wind, en boom, en raaf, en uil.

En Satan grijnst : « Zing uw gezang,
Kom buiten, ridder, of zijt ge bang ? »

« Bang ? Bang ? Voor duivel noch dood ! »
Roept Halewijn, en zwaar als lood,

Daar dreunt zijn stap op den harden vloer ;
En het lamplicht danst om het lijk van zijn broêr.

De duivel drijft den ridder voort
En zij komen samen op 't veld der moord.
Dien nacht werd Halewijns lied gehoord !

Het is nog donker ; maar 't woud is kalm ,
Men hoort van verre een doffe galm :
Munken zingen een doodenpsalm.

Drie raven houden met open bek
Op een dooden boom een vreemd gesprek.

En de oudste raaf spreekt dood bedaard :
« Ik zag van nacht een maagd te paard ! »

De tweede, met een stem die vervaart :
« Ik heb ze gezien in wilde vaart ! »

De derde wikkelt haren staart :
« Ik heb ze gezien met Halewijns zwaard ! »

En de oudste weer : « Op Leila's graf
Ligt er een romp ; het hoofd is er af ! »

De tweede gromt : « Den bloedigen kop
Nam 't koningskind in haar voorschoot op ! »

De derde dan : « Dat bloedig hoofd,
Die bloedige romp van kop beroofd,
't Is Halewijns romp, 't is Halewijns hoofd ! »

De raven vlieden ; het woud is kalm,
Men hoort van ver een doffe galm :
Munken zingen een doodenpsalm !

Nauw was haar Wouters dood gemeld
Of Halewijns moeder kwam in 't veld.

En toen ze was in 't veld getreên
Kwam daar een schoone maagd gereên.

En Halewijns moeder, vol getraan :
« Scoon maegd, saegt gi myn soon niet gaen ? »

De maagd den voorschoot open lei,
Daar Halewijns hoofd in lag, en zei :

« U soon heer Halewijn, is dood!
Ik heb sijn hoofd in mijnen schoot.
Van bloed is mijne voorschoot rood »

R0C0255